

ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ, ЧЕТВРТОМ
И НЕДЕЉОМ

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИН.
ИЛИ 1 КРУНА

ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ
СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ И
ИНОСТРАНСТВУ

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати
Стени М. Веселиновићу
проф. богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ
ПРИМАЈУ СЕ

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У МАТЕДОНСКОЈ УЛИЦИ
БР. 8

БРОЈ 10 ПР. Д.

УРЕДНИК: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ

БРОЈ 10 ПР. Д.

ТРОЈИЦА.

Никола Ленау.

По прошлој битки, што кобна би,
Лагано јашу витеза три.

Из тешких рана клуча им крв,
И коњи њуше њезину стрв.

Иза седла, узде, крв капље та,
И собом спира пену и пра.

И коњи младе, корак им тих,
А крвца лони са страна свих.

Стегнута чврето у један ред,
На друга друг се наслања блед.

Они већ слуте свој удес скор,
И тужно воде међ собом збор:

„Девојче цветак дома ми цва,
„За то ме кињи смрт рана та.“

„Ја имах блага, дворе и врт,
„И сад ће овде снаћи ме смрт.“

„Ја ништа немам, нулет ми је свет,
„Ал' ипак жалим што морам мрт.“

А у том часу ту више њи',
Весело круже јастреба три.

И већ их деле, кричућ на ма:
„Тог ћеш ти јести, тог ти, тог ја.“

Милорад Ј. Митровић.

ПОЗОРИШТЕ У ПАЛАНЦИ

— Раде Докановић —

Веле неки људи: „многи се таленти губе у паланкама и остају непримећени!“ У осталом сваки сме говорити шта хоће само ако не дира у власт; али мени се чини да немају право. Да не почнем одмах с уметницима, које сам ја пронашао, треба да знате, драги читаоци, да се тек у паланци води о свему рачуна и цени свачији таленат више но у престоници.

Сви ми овде знамо како Љуба књиговођа уме направити мезе од ротака са зејтином и сирћетом, и, верујте, да га необично ценимо и поштујемо, па му чак дајемо редовно прилике да дар свој усаврши! Шта мислите тек о Васиљку „Њевабџији?“ Мислите шта год хоћете, али ми њега и његов дар више ценимо но београђани каквог свог лирског песника!

Ја сам пре неки дан дуго размишљао чак и о томе што ли не прелеће више у моје двориште шарени петао Лазе шустера? Лупао сам главу можда више, но какав историк док објасни неки догађај; и напослетку дознам од момка, да је петао заклан кад је Лази долазила у госте тетка Цака. Мени то момак прича, а моја сусетка стоји на прозору, јави се па одмах додаде: „Штета за онаког петла, ја баш јуче говорим с Митом. Навикли смо знате, на њега — јелте да је и вама необично?!“

Много смо о томе разговарали; а ето то је петао и ништа више.

Јавно мињење будним оком прати свачији покрет. И најситнија ствар подлежи оштрој критици. — У Београду напише какав новинар најбољи уводни чланак, па о томе нико ни речи; учини, рецимо, неки државник погрешку од које пати цео народ, па ипак му нико не вели ни потамо се, и још му скидају капу.

Седну у Паланци тројица да играју санса и већ се остали столови у кафани празне и скупљају сви око играча. Сваки одмах узима своју столицу у једну, а пиће, које је почео пити, у другу руку, па прилази играчима. Ако не буде довољно места за седење, ревносни „кибицери“ стоје околу и будним оком прате свачији покрет и пропраћују играње најбуријом дебатом, која је често много оштрија но кад се у народној скупштини решавају најважнија питања!

Миша писар је једанпут одбацио десетку „трефа“, а чувао даму „ерца“, и изгуби четврти штик Пери апотекару, који га звао за рачун. „Уплаткао“ човека и јавно мињење га тако грозно избруси и изгрди, да човек, тако ми Бога, није цео дан излазио у кафану. Стиди се због своје погрешке.

Ето како се људи брину о свему и прате свачији рад; па да ли бих ја смео пропустити ову ретку и зачајну појаву у нашој паланци.

Кафанна код „Орача“ је обична кафана у нашем месту, где обично оседају сељаци кад долазе у град. Дрвени столови без чаршави велике незграпне столице око њих; у средини механе велика блехана пећ око које зими седе сељаци, греју се, пуше, пљуцају и пију ракију; свуд по зиду повешане некакве објаве и општинске наредбе; под је од цигле, прозоре упљувале мухе. По простору је велика и пуна је само суботом кад је пазарни дан, а иначе тек по троје четворо преко дан седи за „чокањом комова“ и зева ревносно, а по неки у подне једе купус или наприкаш и пљеска устима тако да се разлеже по целој механи. Ништа дакле не би била важна ова механа да нисам приметио на вратима, што стоје лево од келнераја, кредом написано мало накриво и ружним рукописом: „Занатлиеска читаоница“. Испод тога стоји: „Кој није члан забрањено да улази без дозволе“, а испод тога пише другим рукописом: „Јанча Ђ. из Златоког остаде од суботу 5 гроша и 30 пара.“

Унутра, у читаоници, није боље наменшено него у механи. На среди је велики сто и око њега неколико столица; уза зид стоји дрвена полица и у њој неколико књига и листова које је давно попала прашина; уз књиге у једном крају полице стоје два „шпила“ карата и таблице за бележење.

Читаоница има око двадесет чланова махом самих занатлија. Председник читаонице је неки Стева берберин, а благајник и нека врста књижићара Лаза обућар. Радним даном слабије долазе, а празником готово редовно.

Данас је празник и ето их на окупу. Хладан фебруарски дан, те су сто примакли ближе пећи. За столом седи Јова молер и Васа кубеџија те играју „жандара.“ Стева председник сео уз пећ те разгрће жар да пече месо за доручак. Лаза час чита новине, час гледа како она двојица играју карте.

— Калино дубе зелено! — певуши Јова и мисли се шта да баца.

— Калино дубе... поче Васа певушити па тек прекиде речима: — Не може седмица са осмицом.

Месо у пећи цврчи и почиње мирисати, Стева га преврну олиза прсте и рече: „Ох ал' је мераклиски испечено!“

— Ух шта је жандара, веру им њину! — говори Јова и баца карту.

— Што ми пљусну вода на уста за месом — каже Васа па погледа на Стеву.

— Видиш свиње поскупеле — рече Лаза прекинув читање.

— Дај механџија малко хлеба — иште председник.

— Калино дубе зелено — пева опет Јова играјући карте.

Тако се од прилике проводили дани у читаоници мирно и тихо, и ко би се још надао да ће то друштво основати позорнице, али ваљда је само Провиђење тако хтело.

Дође у наше место некакво путујуће позорнично друштво и објави да ће давати само три представе.

Улазна цена доста мала, те једно зато, а друго, Бог би га сам знао зашто, тек позорнице дупке пуно света.

Ту је био и наш Лаза и Стева и многи из читаонице, и одмах по првој представи, Стева и Лаза су водили у читаоници овакав разговор.

— Пало је синоћ на пе-шес банке! — рећи ће Лаза замишљен и изгледа као да нешто рачуна сам за се.

Стева такође нешто мисли, врти главом, рачуна на прсте, па после дужег ћутања рече:

— Ви'ш како се они проводе! —

Опет настаде дуго ћутање, које прекиде Лаза потмулим уздахом, а за тим додаде:

— Тако то: протуве из бели свет, па баре; а ја се мучим и радим, па ништа! —

— Џиб-џаба толике паре дигаше! — прихвати и Стева злобно.

Тај разговор њихов био би и прошао као и толики безначајни разговори у свету, да се није друго нешто десило неколико дана после тога.

Једаред, пред вече, дођу Стева и Лаза код „Орача“ на ракију. Кад тамо, за једним се столом шикувало неколико калфица и међу њима један од оних истих глумаца што су давали представе.

Глумац је млад човек од двадесет и неколико година, висок и снажан, а лица врло пријатна. Забацио шешир на затиљак, велика црна, накудрана коса пала му по челу, млатара живо рукама и говори ватрено и с декламацијом. Окреће се свима редом и сваком гледа јасно у очи. Сви за столом ћуте, слушају с отвореним устима и гледају нетренимце у њега и гутају сваку његову реч. У глави сваког од њих развијају се чудни планови услед његових речи, и сваки према својим мислима ставља по кашто тек питање очекујући одговор са још већом пажњом.

— Колико може да се заради? — упита један.

— Живи се славно — ето колико; али ми не тежимо за богатством — издекламова глумац одговор.

— Ал' кад би штедео човек? — пита један чешљарски калфица.

Таман њему да одговори, и потпуно заузе прописну позитуру, а запитаће салунџијски калфа:

— Грди ли вас понекад старешина? —

— Ја да трпим грдњу? викну громко глумац показујући прстом на себе.

Настаде ћутање а он гледа у сваког редом; диже се са столице па још важније понови: — Ја да трпим грдњу?... — а за тим се устури мало назад климау неколико пута главом и иронично додаде: — Ха, ха, ха, глумац сме да трпи грдњу?! Којешта! —

За тим се насмеја тако као кад би се човек насмејао детету које не зна оно што изговара.

Док се сав тај разговор водио Стева и Лаза су стајали уз пећ и пажљиво слушали.

Ућуташе сви.

— Ал' старији мора да има чес'! уплете се Стева.

— Ја моје шегрте грдим, па ако не слушају изјурим! — рече готово у исти мах и Лаза.

— Ја ћу за правду да гинем и не трпим никог!
— осече се глумац љутито, па поћулавши мало додаде тише развлачећи сваку реч у реченици.

— Моја је држава на даскама; с овом вештином ја могу обићи цео свет и да живим боље него и један овдашњи газда. Ја сам напустио дружину због неправде, јер управитељ хоће да утрани мени комичног јунака, а ја сам трагичар.

Лаза се преклони неколико пута правећи се да је врло лепо разумео све што овај вели, вичући:

— Да, да, да, разуме се, разуме се, — а у ствари мучи га реч комичар и трагичар.

— Нећу ја да ми он утрани комичну ролу! — опет ће глумац јачим и важнијим гласом.

— Разуме се, разуме се, то је безобразлук, то баш није лепо — прихвата Лаза и мисли у себи: „Шта ли је то хтео да му утрани? — замишљајући речи „комична ролу“ као нешто врло гадно.

— Па наравно — процеди кроз зубе Стева председник више нехотично, а после кратког ћутања додаде живље:

— Колико велики може да падне од представе?

— Па овај, поче глумац, може, може, како да кажем... — Ово изговори жмурећи на једно око, главу затурио мало а стопалом десне ноге лупка по поду.

У главама младих калфина развијају се чудни планови. Свака реч младога глумца развија пред њиховим очима нове светове пуне неке дражи, а досадашњи посао њихов све им више и више изгледаше одвратан. Нарочито бејаше жива машта у Миливоја и Симе који беху без рада. Миливоје зна занат тишлерски, а Сима кројачки.

Миливоје се зажарио и поручује ракију за ракијом испијајући на некап; а Сима изгледа нешто зловољан, и све се некако врти на столици, као да једва чека да остане са глумцем на само. Сркуће и он по мало ракију и пљуцка непрестано.

— Може да се заради много, али треба право делити! — изговори глумац своју почету реченицу.

Лаза и Стева се нешто замислише, али с лица им се чита као да и сами не верују у оно што мисле.

— А има ли лепих глумица? — пита Миливоје зажарен, намигну на Симу, а чешљарског калфу удари по рамену и узвикну.

— Јао, Томо, шта велиш!? — за тим прсну у смех, устаде са столице и поручи опет ракију.

— Да је она што беше царица Милица, каже му Спира механика.

— Боља је Вукосава, море! — додаје Тома, а и он се зажарио.

— Кисело грожђе, децо! — вели Стева и протеже се.

— Зато су образоване даме! — рече глумац басом са неке висине.

— Наравно, разуме се, да, да, разуме се! — одобрава Лаза, клања се и клима главом..

Разговор се тако водио још неко кратко време. Разиђоше се сви, само остане глумац, Миливоје и Сима.

Разговарали су живо и ватрено преко пола ноћи и Миливоје се од одушевљења тако напнио да га је једва Сима одвео кући.

На улици мрачно, хладан ветар дува и наноси ситан снег у очи. Миливоје се поводи и штудца, а Сима га придржава да не падне.

— Да свратимо код „Круне!“ — виче Миливоје, а овај му не даде.

— Да ви'ш Вуче како Милош туче! — викну Миливоје и гурну Симу од себе.

— Хајде, море да спавамо не млати се ноћас! — виче Сима.

— На-а атраг, Вуче, или ћу те расећи! — виче Миливоје и подигну десну руку у одбрану као кад држи сабљу, леву ногу опружио натраг а десном искорачио напред савивши је у колену.

Од овога вечера није прошло ни три четири дана, па истераше из службе неког Јову Ивића практиканта. Ко зна за што, а неки веле, да је посланик наш хтео ту да намести свога сестрића неког истераног ученика из VII разреда гимназије, па да се начини место, буде истеран сиромах Ивић.

Сада се Ивић поче најчешће виђати са глумцем одметником од своје дружине, која је још пре неколико дана отпутовала из нашег места.

Ивићу има око 30 година. Носи дугачку косу и капу затурену натраг. Причали су да је он још пре неколико година био статиста у неком путујућем позоришту, а свршио је шест разреда гимназије. Проводио је љубав и са неком глумицом, те га отац примора да тај посао напусти и одведе га кући. Отац му је прилично имућан а онда су били његови људи на влади, те он помоћу пријатеља из ради Јови за практиканта, на ком је месту био до пре 3—4 дана.

Сад свима изгледа, као да се у њему појавила стара љубав ка позоришној уметности.

И глумац (збиља заборавио сам да кажем да се зове Гаврило Михајловић) и Јова одлазили су у читаоницу и тамо врло често водили дуге разговоре са Стевом, Лазом и осталим члановима. У кафани опет увек пред вече састајали се са оним калфама, а поглавито са Симом и Миливојем.

Из тог њиховог разговора пониклоше једног дана објаве по нашем месту са оваком садржином:

„Чланови Л.....ке читаонице одлучили су да се старањем истих образује грађанско позориште под управитељством г. Ј. Ивића бив. олд. писара, а под сталним редитељством публици добро познатог, извежбаног глумца г. Гаврила Михајловића, а уз суделовање чланова читаонице; а приход од истог ставља се на руковање управи поменуте читаонице за набавку новина и књига, а нарочито шалјивих представа за нашу публику, као и патриотских комада.

Јављамо ово поштованом грађанству и молимо да час обилато потпомогне како би се ова племенита установа на дику нашег места могла одржати.

Прва представа ће се давати код „Орача“ за коју ће грађанство добити за сада аутографисане

плакате са именима лица, а доцније ће се и штампати у овд. штампарији.

Позоринте ће се звати „Грађанско позоринте Југ Богдан.“

Управа.

Испод тога додато:

„Како оскудевамо у глумицама, то ко жели нека се обрати управи ради пробе и пријема са добром наградом, а може преко дан радити и своје послове.“

Горња Управа.

(наставиће се)

ПОСЛЕДЊЕ ЦВ'ЈЕЋЕ.....

(Г У Б М О Т И В).

Последње је цв'јеће каткад много драже
Него кад га очи у пролеће траже —
Успомене драге и жалосне часе,
Оно тихо буди да се не угасе.

И растанка часи више миља броје,
Од састанка првог кад се виде двоје,
Оно ејетно: с Богом, видјећемо с када,
Није ништа друго до жеља и нада.

— р. — р.

ПОД ГИЛОТИНОМ

A. Dumas, père.

Одавно сам желео да видим гилотину у њеном мирну и невинну стању.

Ја сам у списима својим одвео толике људе на ешафот, па сам мислио, да би добро било бар да знам, какав он у ствари изгледа. Душа ваља, виђао сам га насликану, али слика оставља веома изјасан лик у памети.

Бавећи се у Лондону и посећујући музеј госпође Тисо, био сам, и против своје воље привучен гилотини, која се ту наводи, гилотини господина Сансона, као што вели један натпис на њој.

Тој гилотини ништа више не беше потребно; била је потпуна: котарица стоји мало у десно, па кретна даска спуштена, нож подигнут, — апсолутно ни у чем не оскудева сем у осуђенику.

Ових дана та потпуно спремна гилотина ставила је на искушење једнога паризлију. Он је хтео да види, како би човеку било на тој дасци са вратом у прорезу, па подиже горњи, покретни део прореза, леже на даску, провуче главу и, будући с тим готов, спусти горњи део до уза сами врат. Мислио је, да, спутивши прорез, има само да га подигне и да повуче главу назад, као што чини нуж, кад хоће да се у своју кућу увуче.

Но, паризлија је био у заблуди, јер кад се једном мете глава у полукружни прорез, она мора остати ту све докле, докле не падне. Гилотина је, дакле, озбиљна ствар.

Изнад прореза налази се један мали покретач који се потајно извлачи, а сам је од себе непокретан, па како је

он само извршиоцу познат, то осуђеник, ако би се и подигао на руке, ипак не би домаћно, да га извуче.

Требало је све предвидети!

Дакле, наш паризлија, оставши пет минута с главом у прорезу, видећи, да ту човек ништа друго не види до мекиње на дну котарице, и да се тај изглед врло слабо мења, покуша подићи горњи, спуштени део, да би могао извући главу, продужити разгледање, понети се у свој каб и вратити се у гостионицу.

Замислио је већ, какав ће утисак учинити у Француској, причајући за пуним столом како је окушао гилотину Луја XVI, како је провукао своју главу кроз исти прорез, кроз који је и унук светог Луја био провукао своју.

Само, он би још додао:

— Али, ја сам био наметан, па сам је и извукао!

Као што видите, био је већ смислио и израз.

Но, по несрећи, он је правно рачун без крчмара, јер кад хтеде подићи горњи део прореза, он му отказа сваку послушност.

Покуша опет: стоји чврсто.

Паде му на намет, да ту мора бити какав покретач и поче га тражити.

Но на мах сину му мисао, од које му коса пође у вис, то јест: да се могао преварити у покретачу, па извући онај, који би, у место да подигне прорез, спустио озго нож.

И тада би он сам себи, својеручно осекао главу, без и најмање жеље о самоубиству, не узимајући у рачун то, што не би могао, бар на овом свету, приповедати, како је кушао гилотину Луја XVI.

Дакле, чинило му се, да у том другом случају прича не би учинила баш никакав утисак.

Напојен том мишљу, да би се могао преварити о покретачу, наш паризлија дође до закључка, да се ту сад не може ништа боље и паметније чинити, но звати кога у помоћ.

И он отпоче звати.

Нико не дође.

Он отпоче викати.

Чувши вику, посетиоци музеја приђоше му.

— Шта, до ђавола, ради тај човек ту? запита један прави лондонац, који *аути* назива именом *со кнеус*.

— Ох! одговори му други посетилац, који је био оштроумнији, ова добра госпођа Тисо уме само изнаходити задовољства својој публици. Она је јамачно држала, да гилотина без осуђеника није привлачила на се пажњу публике, па је тога ради најмила једног храброг човека, да буде кривац; само како се у Лондону не гилотинира, она је ишла чак до историјске истине, па најмила Француза да приказује осуђеника.

— Помагајте! У помоћ! викао је паризлија.

— Врло добро, врло лепо, млади човече, ви дивно играте своју улогу, браво,

— Ама, господине, ово није улога, кунем вам се! До-спео сам овде сасвим случајно!

— Ох! Браво! Само тако ваља да продужите!

— Шта вели он? запиташе остали посетиоци, који се гомилама начетише.

— Ово он сад игра своју улогу, и, треба признати, изводи је врло лепо.

— Господо, господо, викао је паризлија гласом, који је све више и више слабо, ослободите ме, само добро па-

зите, да се не преварите у покретачу! Господо, заборавите на то, да сте ви Енглези, а ја Француз: та сви су људи браћа!.. Господо, помагајте! у помоћ!

— Ох! браво! браво! понављао је Енглез.

И сви ударише у плескање.

Најзад, узвици: браво! и плескање руку начинише толику грају, да један чиновник из завода дотрча, проби се кроз гомилу и продре до заробљеника, којег запита, каквој се врсти шале одао.

По првој речи осуђеник је схватио, да му се долази у помоћ.

Он је знао нешто мало енглески, чиновник је разумео по мало француски. На крају крајева споразумеше се. Тада чиновник поче објашњавати ствар радозналцима, који ни за живу главу нехтедоше, да се осуђеник пусти у слободу.

Осуђеник је онет са своје стране викао, да га одмах, без икаквог оклевања ослободе.

— Господине, рече му чиновник, мало стрпљења; један од наших посетилаца отишао је да потражи своју жену, која је остала код колевке римског краља; молим вас да останете ту, те да вас и та госпођа види; неколико секунда више или мање не чини ништа.

— Али ја нећу остати ни секунде више! Ја нисам амо дошао, да забављам вашу публику; ја живим као и остали свет: за свој новац!

— Стриите се, господине, стриите се...

— Но, то ви тако са задовољством говорите, ви... Гушим се, гушим се. Удариће ме вапља... У по...моћ!.. Ја... ја... ух!...

— Камо га, где је он? питала је жена, гурајући се кроз гомилу.

— Ево га, ево, рече јој муж.

— Па ти си ми казао, да је викао, а зашто више не виче?

— Ви чујете, господине, рече чиновник, преводечи жељу своје сународнице; госпођа вас моли да вичете.

Али осуђеник није дисао.

— Ви сте Француз, господине и по својој француској особини ви сте и суваше галатни, да би сте могли што одрећи једној дами. Господине, два, три узвика и то је све.

Осуђеник не само што није викао но се више није ни покретао.

Тада им паде на ум, да му је, може бити зло.

Извадише покретач, извукоше га и исправише.

Он паде.

Као што су и мислили, он се беше потпуно онесвестио.

Повратише му дисање сољу, попрскаше га хладном водом по лицу, те најзад, на огромно задовољство свих гледалаца, он онет отвори очи.

Чим дође к себи, он одмах принесе руку глави. Осећајући да му она још стоји на раменима, узвикну радосно, па, и не тражећи шешира, који беше ту, побеже безобзирце из зграде музеја госпође Тисо.

Б. Ј. Рајца

ЛЕПА НЕИТАКЕРА

мисирна приповетка

(НАСТАВАК)

(2)

Старац се врати онако погнут откуд је и дошао, па за час уведе високу девојку сву завијену у густ вео. А кад старац ступи с њом у собу, провирише иза врата два светла, црна ока па их брзо несташе. И кад стари Усура доведе Неитакеру до фараона једним јој махом свуче вео, а зачуђеном се Ментесуфу указа дрхтаво, као палма вито тело у потпуној дивоти својој застрто само кратком тканином око паса. Сребрни сјај пуног месеца обли је сву, а у слабој нафтиној светлости дође јој тамна кожа још жућа. Као какво надземно створење од лаке пене, стојала је она са обореним очима и спуштеним рукама, на којима су сјале многе троструке гривне. Округло јој лице заокружила густа црна коса и пала у дугим увојцима као царска порфира наборана, образи јој се румене као сочна кришка црвеног шинка, а из развучених усана беле јој се зуби као стадо близних оваца код излазе окупане из моиријског језера.

Фараон узвикну од изненађења, а Усури засинуше зеленкасте очи још јаче од оног златног метала на рукама лепе девојке, и он се задовољно и сав блажен осмехну. А кад је после неколико тренутака изишао од Ментесуфа дотрча му у сусрет дивни младић и са страхом га запита:

— Где си оставио сестру?

— Не брини се за њу, одговори му Усури, све ће добро бити, можда још дан два и ја сам велики свештеник у Халиополису.

— А Неитакера?

— Па — она је краљица.

Амени болно узвикну и хтеде да нагне бегати, али Усура му опази за рава намеру и ухвати га.

— Лудо, поче га корети пригушеним гласом да нико не чује, — зар ти не можеш причекати на ред, или зар не верујеш мојим речима? Старац застаде јер у тај мах прелети изнад њихових глава јато румених ждралова, а он прошанта:

— Добар знак.

2.

Јасна јесења ноћ разасула читаве легије ситних звездица над светим градом Саисом. Изнад шарене гомиле разновреног народа узвисили се првенкасти обелиски са својим хијероглифима; на високом свом подножју почивају огромни сфинксови у два реда. Са свих страна благословеног Мисира слегао се силан свет амо да заједнички прослави славу велике богиње Изиде, да јој захвали на одмору ког му даје после богате и мучне јесени, и да својим тужним мелодијама поново заштите од ње благослова. Од нилона — улаза — почевши, па око целог светилишта горе небројене уљанице, што их је побожност припалила на жртву царској госпођи и богини небројених дана и земље Изиди; у тихој ноћи мирно горе њихови пламичци и озаравају тамна лица фараонових поданика. Свечани моћни мир прекида једино шепот молитава или развучени напеви светих песема, а њихови звуци одбијају се од косих зидина високог храма и губе се међу шипражјем и палмама. И дрхтави ваздух, и укочени израз светих кипова, и свечано

расположење што пуни својом тајном душе страхом, — све се то спремило да прими благослов божанства.

Тад обиче кистофант уз пратњу многих свештеника кроз народ велику мистерију: ковчег Сераписов. Напред су ишле играчице, за њима свештеници који су трубили у дугачке трубе од мједи и овнујских рогова, а за њима св. ковчег, ког није смео ни један смртни додирнути осим посвећених за то. И куд год су пролазили, свет се брзо растављао и правно им пут.

А у самом храму приносило је више свештенство — епонти — крвну жртву. Свештеници из великог Хелиополиса, из старог Мемфиса и стоврате Тиве састали се да врше обреде. У четири златна свећњака гори св. уље и шумно шири јасну светлост; из кадионица се дижу мириси од измирије и тамјана и илавичаст дим, што велом својим обвија високо чело кнега бегиниог. У велику кругу око њега стоје њих тридесеторица строга и неумитна изгледа, прилих брада и коса и у белим хаљинама. Као тајанствени духови стоје они непомично или дижу у висину руке, молећи Божанство уз тихе напеве, што их извађају певачице уз пратњу милозвучних лира и харфи.

У том и кистофант унесе у храм свети ковчег, велику светињу, којом се не сме ни клети и која се једаред само покаже у години народу да је види. Жртва се сврши. Све женске и ниже свештенство почеше се разилазити из храма; из њега се укљони и фараон са својом свитом, а у њему остане само обрезањим епонти и почеше се спремати на други део богослужења, ком су само они смели присуствовати. У оној журби и метежу приступи један од свештеника великом свештенику хелиопољском, баш кад је овај хтео да се усуне на степенице што воде Изидином кипу и објави почетак тајног богослужења, па му пришапну: — Данас, кад се све сврши.

Првосвештеник махну главом да га је разумео и одгурну га руком да нико ништа не опази, ступи на високо место испред Изидина лика, на високим гласом објави почетак велике церемоније. Изнова започе мољење; њих четворица изнова подагоше сераписов ковчег и читава поворка на челу са првосвештеником крену се у светињу над светињама, у којој је стајао тајанствени мистеријум, покривен непровидним велом. Чак му ни имена нису дали, јер по речима свештеничким: име је само знак, ког је створила потреба да се могу појмови разликовати, а које сам светиња — томе не треба имена, јер нема никог с ким би га могли заменити. На подножју од блистава, бела мрамора златним хијероглифима беше исписано: „Ја сам све, што јест, што бејаше и што ће бити“; ни један смртни човек није подигао мој veo; а изнад тог натписа давало се у вис нешто, што су тешке завесе криле од погледа.

(наставиће се.)

♦♦♦♦♦

ДОКТОРСКЕ ДОКОЛИЦЕ

ХИГИЈЕНА ЛЕПОТЕ

Употреба срестава за узешавање датира се од кад и цивилизација, и ми налазимо, најпре у Светом Писму, а за тим у грчким и латинским писцима безброј масти, мирисних уља и водица, што су их раскошно употребљавали

наши прецизни праоци. Онај, ко је у Риму фабрикавао масти за лице, био је четворострук милионар, а и данас тако стоји ствар у модерној индустрији. *Ташиона над ташином*, рекао је библијски краљ, али опет није могао, а да се и сам не опија љупким мирисима, што је и давало повода лепој Суламиту, да све више увећава дражи свог дивног тела.

Кожа што покрива лице изложена је непрестаним и најразличитијим атмосферским променама, те јој је потребна најделикатнија и најбоља нега, ако хоћемо да јој за дуго очувамо младалачки изглед, еластичност, свежину и румен. Ваља нам одмах рећи, да вештина строге научне хемије и прописи хигијеничара могу учинити само то, да се до извесне границе одоцне промене, које се морају на њој десити, кад се већ младалачке године почну губити у магли прошлости.

Хигијена нема никаквог узрока, да баца анатеме на оне нешкодљиве препарате, који за свој успех имају да захвале једино лаковерности кунаца; шта више она подстиче напоре до усавршавања фабриковања тоалетних сапуна и других уља и масти. Али јавно неповерење треба стварати против оних препарата, који у себи умају каквих по човечји организам штетних састојака, а већи број их је штетнији, и на ту врсту да обратим вашу пажњу, поштоване госпође.

Енглези су рекли, да се степен цивилизације једног народа познаје по количини сапуна, који потроши. И одиста овај препарат је од врло велике важности и заслужио би, да вам о њему повише проговорим, но то ће бити предмет за нарочити чланак; за сад ћу се ограничити само на то, да препоручим свима госпођама, да пажљиво бирају најбоље врсте сапуна. Ја сад нећу да овде правим рекламу за ову или ону произвођачку кућу тоалетних сапуна, али вам саветујем, да што је могуће ређе перете лице сапуном; јер многим рапавостима и чибубицама узрок је употреба сувише јаких сапуна на деликатној кожи на лицу, а осим тога, по природном закону, кожа усљед трљања дебла.

Шта да вам кажем о прашцима познатим под именом *veloutine*? Они су одиста нешкодљиви ако су од штирка; шта више могу бити и корисни по кад и кад, ако је дучење зноја и масти претерано; али ипак не треба поклањати вере прашцима, који су сувише јевтини, јер у већини таквих прашкова има већих количина оловног оксида, бисмута и других штетних састојака. Увек при куповини тражите чистог прашка од пиринча (немачки *рајсцулфер*), с мирисом, какав волите, и не очекујте од тог нешкодљивог препарата ништа друго но пријатно освежавање коже, уклањањем влаге.

Чисти глицерин, никако кисео, врло је дивно средство, нарочито зими, јер одржава кожи мекоћу и еластичност. Ако опазите да је кожа на лицу необично сува, а узрок је томе понављање у температури, или да се љушти, употребите овај препарат, и ја вам јамчим за његово дејство. Ево вам обрасца:

Белог воска	грама 10
Шнамацета	„ 10
Уља од слатког бадема	„ 150
Ружине водице	„ 120

Разне масти, што се продају по берберницама и апотекама, заслужују највећу пажњу хигијеничара, јер у њим

састав улази готово увек сичан; у турским серајима је већ од толико висока у употреби један препарат назват *русма*, састављен из гашеног креча и жутог сичана. Осем опасности тровања сичаном та смеша је у толико веће зло, што је у њој креч, који нагриза лице.

Разпобојне шминке, које су од тако велике важности за глумце, требало би да се и употребљавају на то за тај циљ, а не за то, да дају боју или младост лицу, на коме је већ зуб времена оставио своје неизгладиве трагове.

Прве fine боре на лицу какве госпође узрок су великог јада; без икакве милости оне се покривају читавом серијом најразноврснијих паста и масти, штетљивијих по корисних по здравље. Против тих злосрећних бора ваља тачно поступати као и против бесносличара, њих треба предупређивати а не укроћавати. Ко хоће да му лице до дубоке старости очува младалачки изглед, треба да уредно живи у младости, да се чува наглих атмосферских промена и да не употребљава никаква средства улепшавања.

Шминке, које покривају боре стварају стотинама других и што је још горе, кваре цео организам латаним дејством олова, које је главни састојак у свима таквим шминкама. Абсолютно нешкодљива је смеша од талка. Смеса од бисмута погрешно се сматра да је нешкодљива, јер суши и нагриза кожу.

Хигијена треба да живо пронагира против сваког штетљивог препарата; а ако зеленашка глад шпекуланата и неограничена лаковерност публике и даље буду упорно викали „осана“ сваком новом средству за браћање, што се америчком рекламом оглашава на сваком ћошку, ми ћемо се задовољити и тиме што смо напричали вазда, а нисмо нашли слушаца... то јест., ја сам их нашао, нашао их у вама, моје добре госпође.

У 1770 години, енглески парламенат донео је овакав закон: „Женске ма кој доба и стањем, девојке или удовице, које прелазе или заведу кога поданика Њ. Британског Краља. Величанства мирисима, лажном косом и другим прерушавањима, биће мучене мукама, које су одређене за вештице и ни један брак, који је склопљен под утиском такве прелазе, неће имати важности.“ Шта мислите да се тај закон врати у живот? Можда не би имао бољег ни трајнијег ефекта него ова моја хигијенска ћаскања.

М. Д.

КЊИЖЕВНОСТ

Никола Ленау, чију изврсну баладу „Тројица“ на челу данашњег броја доносимо, јесте један од најславнијих песника немачких. Право му је име Никола, Франц Нимби од Штреленау. Он је рођен 13. августа 1802 год. у Чадату, близу Темишвара у Мађарској где му је отац био чиновник; а умро је 22. августа 1850 год. у Вајдахиу код Беча. Породица по оцу била му је из Стрелена у Пруско-Шлеској, а старином је Словен. Он је живот провео врло бурно, а на неколико година пред смрт тешко је оболео, и никад се више опоравио није. У свему сличан великим песницима, ни у љубави није био срећан. Његова Лаура Софија од Л—, коју је толико волео, била је удата жена. — Све су му песме особите лепоте, а нарочито љубавне песме и баладе. Тиха сета, која кроз њих провирује чини

их ванредно милим. Неколике његове песме већ су код нас преведене, а и „Звезда“ се постарала да повећи број његових најлепших песама пружи српском свету.

Предневенче, читаница за већу и мању децу. Приредио Чика Змајова. Загреб Издање и штампа Српске Штампарије. — Средња осмина стр. 40. Цена?

Овој књижици веома сам се обрадовао. Прво за то што је од Чика Јове, а друго за то што је за децу. Од оног времена од како је Чика Јова престао за децу писати, наша оригинална дечија књижевност попузула је врло осетљиво. Нећу рећи квантитативно, баш на против, него квалитативно. Било је књижица и сувише, али каквих? Једне, које су уређиване *маказама*, друге, које су покушаји, и треће, које су људи, дорасли томе племенитом и потребном раду, писали, али ових је књижица најмање. О првима кад кажем да их је стварала шпекулација, болест нашега доба, казас сам све; друге су само добра воља и ништа више; а трећима, које су доста добре, оскудева нешто врло потребно. У њима има и лепе забаве и корисне поуке, али нема оне примамљивости и занимљивости, којом пише Чика Јова. У многима опомињу на сувопарне школске читанке. Чика Јова се са децом разговара слатким дејам језиком и отуд његове књижице, тако рећи, — припајају за душу детињу, а ове друге не могу се тиме подићи. А сем тога, Чика Јова је прави песник и његова дела још и укус дечији васпитавају... Напомињем нарочито да се у међувремену од како је Чика Јова ућутао, Михаило Јовић, учитељ, са својим књижицама највише истиче. Његове су књижице, и ако имају ману коју напред истакох, још најближе деци...

„Предневенче“ је претеча „Невену“ Она је радостан гласник да се Чика Јова враћа деци. „Невен“, тај одлично уређивани дечји лист, почиње поново под његовим уредништвом излазити. И за то нека је Чика Јови искрена хвала. Али нека му је трипут хвала више зато што се сетно дече у овом по просвету у Србији тешком времену. — Ако је икад требало прискочити у помоћ просвети, сад треба. И то седи песник чини. Чујте само у коликој је мери његово срце закуцало, кад је видео шта се све са просветом ради:

Ситни ли су ови људи,

У малу се неку силели, —

Да им греси нису кружни

Не би с' веруј ни видели.

Куда идиш, знају л' каквој

Децу воде будућности! —

Та и да сам туђ туђинац

Зашако бих од жалости.

Удри муно, — бар толико

Да заслепиш очи моје,

Па да мислим све је друкче

Све је боље него што је.

После овога јаука он је оставио ову нашу загушљиву атмосферу, што тако јако на југу воља и отишао у Загреб да отуда на просвету ради.

У „Предневенчету“ имаде осамнаест песама, седам прича, неколико поучних чланчића, један низ мудрих изрека

и једна загонетка. Сем једне, све су песме од Чика Јове и не зна се која је од које лепша; приче су и занимљиве и лепе, а тако исто и све остало. Од прича, пак, најлепша је „Једна ноћ у златном двору“. О овој причи хоћу нарочито да проговорим. Она је бајка, а имаде их који су одсудно противни да се бајке деци причају. Веле да бајке штетно упливишу на децу уобразиљу. Међу тим ја налазим да је то неоправдано мишљење. И фантазија као и ум и срце траже себи хране, а кад је тако, онда шта се здравије од бајке може деци дати. Народне приче, којима су наши стари у неколико васпитавани, нису ништа друго до бајке, на шта је нашим старим у том погледу шкодило. Били су здравије фантазије, него данашње покољење. И још нешто. Немци, за које се слободно сме рећи да су у свему до краја опрезни, а нарочито у погледу децега васпитања, — те исте бајке врло радо деци пружају. Њихова деца литература имаде ваљда читаву библиотеку бајки. Па онда она безазлена тајанственост у бајкама како је мила и завољива. Ни једна прича из стварног живота, нема те лепоте. —

„Предисека“ најодушевљеније препоручујем сваком српском дому, кога је Бог децицом благословио.

Милорад Ј. Митровић

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Сахрана једног правог колоса. У Филаделфији је пре кратког времена сахрањен човек колосалних пропорција. То је био Јосиф Хандлеј, бив. полицајац, који, кад је умро, био је тежак 600 ливара. За њега се није могао наћи мртвачки сандук готов, те је морао бити поручен и тај сандук је био дуг 7 стона, широк $4\frac{1}{2}$ висок $2\frac{1}{2}$ стоне. Кад су га износили из куће, у којој је умро, морали су проширивати врата, и кад је на послетку сандук био напољу, морали су да га положи на једна отворена кола, јер ни једна погребна кола не беху довољно сигурна да се неће сломити под огромним теретом.

Цео свет луд. — Ево како ће сви становници земљани бити луди у 2301 години.

Ако је веровати Холту Шолингу (Holt Scholing), једном енглеском статистичару, цело човечанство ће кроз четиростолећа пенути намећу.

У 1859, вели Шолинг, био је у Европи 1 луд на 335 лица здраве памети. Међу тим у 1897 налазио се један луд на 312 здравих лица. Сад кад појемо рачунати на основу те сразмере, можемо констатовати да ће за 80 година (или у 1977) бити 1 на 100, за 242 године (или у 2139) бити 1 на 10 и на послетку после 404 године, у 2301, неће више бити на свету људи здраве памети.

Пошто би лудило било опште, ствар би изгледала са свим природна, а живот би био само занимљивији. Цео свет би сазнао и церакао се као луд.

КОРИСНЕ ЗАБЕЛЕШКЕ

Продаја стоке на живо, не само да је удесна по и пробитачна, нарочито за сеоске домаћине, који се тако могу сачувати од преваре махом извезбаних касана и вештих трговаца. Хоћемо ли да знамо како се мерена стока односи сирам заклане, то нек послужи ова таблица за управљање; треба само одбити оно што би се приклању изгубило, и то на:

1.) младе угојене бикове од 3—4 год.	38—41 проц.
2.) Младог вола доброг изгледа од 4—6	39—42 „
3.) Јунца изврсне кавоће	40—42 „
4.) Старијег вола	43—47 „
5.) Најбоље кавоће	47—50 „
6.) Младе лаке бикове	47—50 „
7.) Бикове боље	43—48 „
8.) Лошије волове	50—53 „
9.) „ краве	52—55 „
10.) „ бикове	50—55 „
11.) Мршаве волове	55—60 „
12.) „ краве	58—62 „
13.) „ бикове	56—62 „
14.) Добре угојене свиње	25—30 „
15.) Мелезе од наших и енглеских свиња	12—28 „
16.) добро угојене енглеске свиње	10—24 „
17.) врло добру телад	40—42 „
18.) лошу телад	44—46 „
19.) дебеле овце	44—45 „
20.) лошије овце	55—65 „

Да би сазнали живу меру то можемо са пантљиком за мерење стоке, или сточном вагом, марвинче измерити и одузети тада процент од целокупне вагине. Ваге би требало да има свака општина, јер нису скупе, па сељак пре но што потера на пијан, да стоку измери.

Д.

БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

А) С Р П С К А.

* *Трулеж* зове се нов роман Јаше Томића, и тај је роман ових дана изашао. О њему ћемо у једном од идучих бројева донети опширан приказ.

* К. Кутлик, упр. пртачке школе, намеран је, уз помоћ неколико пријатеља, да образује у Београду „дружину пријатеља уметности“. Овај је поступак за похвалу и надати се да ће сви уметници пристати и организовати заједницу.

Б) С Т Р А Н А.

* Крајем Септембра престављала се први пут на позорници у Паризу драма „Луј XI“ од Делавиња, која је обратила пажњу критике.

У Београду продаје се лист само код продаваца на број.

САДРЖАЈ: „Тројица“ (песма) — „Позориште у палаци“ — „Последње пајеће“ (песма) — „Под гилотином“ — „Лена Нештакера“ — (наставак) — „Докторско доносице“ — „Књижевност“ — „Занимљивости“ — „Корисне забелешке“ — „Белешке из књижевности и уметности“.

Власник Ст. М. Веселиновић. Штамп. Св. Николића об. венац бр. 2. — Београд. Уредник Ј. М. Веселиновић.